לכתחלה או דיעבד ת"ש דתני רב זביד בר אושעיא הלוקח קנקנים מן העובדי כוכבים חדשים נותן לתוכן יין [א]ישנים נותן לתוכן ציר ומורייס לכתחלה בעא מיניה ר' יהודה נשיאה מרבי אמי החזירן לכבשן האש ונתלבנו מהו א"ל ציר שורף אור לא כ"ש אתמר נמי א"ר יוחנן ואמרי לה אמר ר' אסי א"ר יוחנן [ב]קנקנים של עובדי כוכבים שהחזירן לכבשן האש כיון שנשרה זיפתן מהן מותרין אמר רב אשי [ג]לא תימא עד דנתרן אלא אפי' רפאי מירפא אע"ג דלא נתר קינסא פליגי בה רב אחא ורבינא חד אסר וחד שרי [ד]והלכתא כמאן דאסר איבעיא להו מהו ליתן לתוכו שכר רב נחמן ורב יהודה אסרי ורבא [ה]שרי רבינא שרא ליה לרב חייא בריה דרב יצחק למירמא ביה שכרא אזל רמא ביה חמרא ואפילו הכי לא חש לה למילתא אמר אקראי בעלמא הוא רב יצחק בר ביסנא הוה ליה הנהו מאני דפקוסנא מלינהו מיא אנחינהו בשימשא פקעו א"ל רבי אבא אסרתינהו עלך איסורא דלעולם אימור דאמור רבנן ממלינהו מיא אנוחי בשימשא מי אמור א"ר יוסנא א"ר אמי [ו]כלי נתר אין לו טהרה עולמית מאי כלי נתר א"ר יוסי בר אבין [ז]כלי מחפורת של צריף דבי פרזק רופילא אנם הני כובי מפומבדיתא רמא בהו חמרא אהדרינהו ניהליהו אתו שיילוהו לרב יהודה אמר [ח]דבר שאין מכניסו לקיום הוא משכשכן במים והן מותרין אמר רב עוירא [ט]הני חצבי שחימי דארמאי כיון דלא בלעי טובא משכשכן במים ומותרין אמר רב פפי [י]הני [א]פתוותא דבי מיכסי כיון דלא בלעי טובא משכשכן במים ומותרין כסי רב אסי אסר ורב אשי שרי אי שתי בהו עובד כוכבים פעם ראשון כ"ע לא פליגי דאסור כי פליגי בפעם שני איכא דאמרי פעם ראשון ושני כ"ע לא פליגי דאסור כי פליגי בפעם ג' [כ]והלכתא פעם ראשון ושני אסור ג' מותר [ט]א"ר זביד [ל]האי מאני דקוניא חיורא ואוכמא שרי ירוקא אסור משום דמיצריף ואי אית בהו קרטופני כולהו אסירי [מ]דרש מרימר קוניא בין אוכמא בין חיורא בין ירוקא שרי מאי שנא מחמץ בפסח דבעו מיניה ממרימר הני מאני דקוניא מהו לאשתמושי בהו בפיסחא ירוקא לא תיבעי לך דמצרפי ובלעי ואסירי כי תיבעי לך חיורי ואוכמי מאי כי אית בהו קרטופני לא תיבעי לך דודאי בלעי ואסירי כי תיבעי לך דשיעי מאי [נ]אמר להו

לכתחלה או דיעבד. אליבא דמורייס קאי: כל קנקנים מחרס ניהו: **קינסא.** הכנים קיסמין דולקין לתוך הקנקן עד שנשרה זפתו: **והלכתא כמאן דאסר.** ולא דמי להחזירן בכבשן דהתם כיון שהסיקן מבחוץ עד שנשרה זפתן כבר נתלבן החרס אבל הכא כיון שהכניס האור מיד זפתו נושר. ומהכא שמעינן דהני חביות או קנקנים לפי שמכניסן לקיום לא סגי בהכשר בפנים בין לשרפן בין לתת לתוכן מים חמין מדאסיר בקינסא דהיינו באור עצמו כ"ש במה שהוחם ממנו אבל אם אפשר לשרפן מבחוץ שרי לפיכך צריך לערן מעת לעת או להשהותם עד שנים עשר חדש: **לא חש למילתא.** למגזר שכרא אטו חמרא דשכרא מבטל ליה לטעמיה דחמרא: **דפקוסנא.** של לפיעי בקר ונתן בהן יין נסך: **איסורא דלעולם.** כלומר איבדתם על חנם: **אין להם טהרה.** מיין נסך הנבלע בהן משום דבליעי טובא: **מחפורת של צריף.** קרקע שחופרין משם צריף ובלע"ז אלו"ס ובלשון אשכנז ביי"א: **פרזק.** שם האיש: **רופילא.** שני למלך: **שחימי.** מקרקע שחמתית רוש"א בלע"ז: **פתוותא.** כלי חרס: **דבי מיכסי.** מקום (א) קרקעיתו קשה: **כסי.** כוסות של חרס ואין מכניסן לקיום אלא שותין בהם: **אי שתי בהו עובד כוכבים פעם ראשון דכולי עלמא אסור.** דאיידי דרכיכי בלעי ואסירי עד שימלאם מים שלשה ימים וכדאמרן (ע"א): **קוניא.** כלי חרס מצופה באבר וקורין פלומי"ד: **ירוקא אסור** (ב) **דמשום דמצריף.** שיש בו קרקע מחפורת של צריף ובלעי טפי: **קרטופני.** בקעים וסדקים: **דמצרפי ובלעי.** שיש בהן צריף ובלעי טפי:

דמדייתי

בעא מיניה ר' יהודה נשיאה מר' אמי. נראה דאינו ר' יהודה נשיאה דשרא מישחא כי אותו בן בנו של רבינו הקדוש היה ואף בברייתא הוא נזכר (ג) ותני עלה ורבותינו התירוה ליגשא ובתוספתא (פ"ה) נמי גרס רבי יהודה התיר את השמן אלא אחריו היה ושמא בן בנו של ר' יהודה דגזר על השמן הוה (ז)והוא ר' יהודה הנשיא דמועד קטן (דף יב:) דקאמר התם דאישתי מיא דאחים קפילא ארמאה ושמע רב (ט)(אסי) ואיקפיד: **קינסא.** פ"ה ולא דמי להחזירן בכבשן דהתם כיון שהוסקו מבחוץ עד שנשרה זפתן כבר נתלבן החרס אבל הכא כיון שמכנים האור מבפנים מיד זפתן נושר וכן הדין בחביות שלנו ומשמע לפירושו כי אם היה מסיקו מבפנים עד שאם היה זפת מבחוץ והיה נושר כי די בכך ואין נראה לרבינו אלחנן כי יש לחוש דלמא חס עליה דלמא פקעה דאף בשל חרס אמר פרק כל שעה (פסחים דף ל:) דלא נימלי לקדירות גומרי דחייס עלייהו דלמא פקעי כ"ש בחביות דחייס שלא ישרפו וכתב הרב ר' משה מקוצי דאע"ג דפסקינן הלכתא כמאן דאסר מ"מ לכפות החבית על האש אם האש גדול כל כך וחזק מבפנים שידו סולדת מבחוץ מותר וחשוב כמו הגעלה וענין הגעלה התיר ר"ת להגעיל חבית לטהר מיין נסך אם פתח אחד משוליה וזורק רותחין לתוכה ומהפך המים על שוליה אילך ואילך דאע"ג דבשאר איסורין לא סלקא הגעלה בהכי דאפילו עירוי מכלי ראשון ליכא הכא מ"מ איכא למימר ביין נסך דתשמישו בצונן שרי ומביא ראיה מדקאמר ר' יוסי לקמן בפ"ב (עה.) חולטן במי זיתים ובשאר איסורין לא מהניא חליטת מי זיתים ור"י אומר כי מלוה מן המובחר להגעיל כל נסך נבד ולזרוק עליה מאותו כלי עצמו שהוא רותח על האור ודי בכך אע"פ שפסקה הרתיחה כשמעבירה מן האור ויש משימין קערה בתוך מחבת על האש עד שהרתיחות עולות תוך הקערה ומאותה קערה מגעילין ובזה מסופק ר"י אם זה מועיל ככלי ראשון אם לאו ותלה הדבר להחמיר ואסר כאן להגעיל דחשיב ככלי שני ולענין מליגת תרנגולת נמי אסר דחשיב ליה ככלי ראשון: **והלכתא** כמאן דאסר. בכל התורה כולה אמר רבינא לקולא ורב אחא לחומרא והלכתא כרבינא לקולא כדאמרינן פרק (כל הבשר) [גיד הנשה] (חולין דף צג:) °ולכך הוצרך לפסוק כאן כמאן דאסר: **שרא** למירמי ביה שיכרא. אומר ר"י דה"ה מים וכל שאר משקין לבד מיין: **כלי** נתר. אומר ר"י דתרי גווני נתר (ד) שעושין ממנו כלים וזה אינו אותו דפ"ק דשבת (דף טו.) דקאמר כלי נתר וכלי חרס טומאתן שוה ויש °עוד נתר שלישי שאין עושין ממנו כלים אלא מכבסין בו את הכלים והוא ששנינו (נדה דף סא:) אלא שבעה סמנין המעבירים את הכתם נתר כו': **כסי.** פרש"י כוסות של חרס ואין מכניסן לקיום אלא שותין בהן ואי שתי בהו עובד כוכבים פעם ראשון ושני אסור דאיידי דרכיכי בלעי ואסירי עד שימלאם מים ג' ימים כדאמר לעיל ולפי זה נהגו העולם ליתן מים בכלי חרס חדש ולהשהות בו זמן גדול קודם שישתמשו בהם יין לפי שאם יגע בהם עובד כוכבים אח"כ לא יצטרך עירוי אבל קשה לר"ת מהא דאמר לקמן בפ"ב (דף עד:) מודה (ה) רבי בקנקנים שהן אסורין לפי שמכניסן לקיום הא לאו טעמא דמכניסן לקיום כמו בכלי חרס סגי בניגוב בעלמא כמו בגת וממחץ ומשפך והדחה כשאר כלים מועיל כמו ניגוב בגת כי גם ניגוב אינו להפליט רק להסיר הזוהמא שנדבק מבחוץ ואין סברא לומר כי בקנקנים נשתמש עובד כוכבים מים בתחלת תשמישו לכך פר"ת דמיירי הכא בכסי בין חדשים בין ישנים ושתה בהם עובד כוכבים יין כמה פעמים וה"פ הלכתא פעם ראשון ושני כלומר שתי הדחות במים אינם (ו) רוצים להכשירו שלישי מותר פי' דאז ודאי בהדחה שלישית נפלט הכל וכיוצא בדבר מצינו פרק התערובות (זבחים דף עט:) גבי תרכסן של זב וזבה פעם ראשון ושני טמא שלישי טהור פירוש הוא כלי שהטילו בו הזב והזבה מימי רגלים וקאמר דמים ראשונים ושניים טמאים שמעורב בהם מי רגלים של זב אבל מים שלישיים טהורים וגם במדרש אסתר גבי ישנו עם אחד שא"ל המן לאחשורוש אם זבוב נופל לכוסו של אחד מהם זורקו ושותהו ואילו אדוני המלך נוגע בהם(ז) חובטו בקרקע ולא עוד אלא שמדיח כוסו שלש פעמים ודוקא בכוסות של חרס אבל של עץ או של מתכת וזכוכית אין צריך להדיח רק פעם אחת מיהו בהרבה מקומות בתלמוד מצינו כוסות סתם שהם של מתכות וזכוכית ונכון להדיח שלש פעמים בכל הכלים: **קוניא.** פ"ה כלי חרס מצופה באבר פלומי"ן בלע"ז וקשה לר"ת (ו)(דאמר בזבחים פרק קדשי קדשים) גבי מזבח מני סיד וקוניא ולא קאמר אבר שהוא לשון התלמוד כדאמר (ח)פתילה של אבר וע"ק מי גרע חיפוי אבר מאם היה כולו ממנו וע"ק דאמר ירוקי אסירי משום דבלעי דמצריף ובשלנו איכא ירוקי ולא מצריף לכך פר"ת קוניא היתוך כלי זכוכית שלא נתכבש כל צרכו והוא מן החול כמו כלי חרס כדאמרינן פ"ק דשבת (דף טו:) הואיל ותחילת ברייתו מן החול שויוהו רבנן ככלי חרס כדאמרינן ואע"ג דכלי זכוכית שלם לא בלע הכא כיון דאין בו אלא חיפוי על החרס בלע וכן פירש הערוך:

שאינו

עין משפט נר מצוה

ק א מיי' פי"א מהלכות מ"א הלכה טו סמג לאוין קמח טוש"ע י"ד סימן קלה סעיף ד:

קא ב ג ד מיי' שם הל' טו סמג שם טוש"ע י"ד סי' קלה סעיף יד:

קב ה מיי' שם הלכה טו וסמג שם טור ש"ע י"ד סימן קלה סעיף ד:

קג ו ז (מיי') סמג שם טוש"ע י"ד סימן קלה סעיף ה:

קד ח ט י מיי' שם הל' יח וסמג שם טוש"ע י"ד שם סעיף א:

קה כ מיי' שם הלכה יח טוש"ע שם ס"ד:

קו ל מיי' שם הלכה יט טוש"ע שם סעיף ו:

קז מ מיי' פ"ה מהלכות חמץ ומצה הלכה כה סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סימן תנא סעיף כג:

◆

רבינו חננאל

ואסיקנא דציר או מורייס שורפין: **איבעיא** להו כולהו לכתחלה ופשטינן אפי' לכתחלה. והני מילי שאינן מזופפין אבל מזופפין אסורין וא"ר יוחנן אם החזירן לכבשן כיון שנשר זפתן מותרין ואמר רב אשי לא תימא עד דנתרא זפתן כולו אלא אפילו רפאי מרפא דיו: קינסא פי' עץ ומפורש בפרק במה מדליקין ובפרק כל הבשר עכשיו אם הדליק עץ והשיר זפתן בעץ כגון אור דולק אסור. איבעיא להו מהו לתת לתוכן שכר רב נחמן ורב יהודה אסרי רבא ורבינא שרו וקיימא לן כרבא ורבינא: ירושל' אמר (א) רבא כשהלך ר' עקיבא לזופרין שאלון ליה קנקנים של עובדי כוכבים במה הן טהרתן אמר להן מוז למרתי עליהם מה אם בשעה שאינן זפופות איתמר עליהם מותר בשעה שהן זפופות אלא שנתקלפו זפתן לא כל שכן וכשבאתי אצל חכמים אמרו לי על ידי זפת הן בולעות: פי' מאני דפקוסנא יש מי שאומר כלי עץ ארז והן תאשור ויש מי שאומר כלים מדובקים בפקסנא ובלשון ערב אלך: כלי נתר שנשתמשו בהן עובדי כוכבים יין אין להם טהרה עולמית והן כלי מחפורת של צריף יש מי שאומר כלים הנעשים מן אלשב אבל כובי דארמאי וחצבי שחימי דארמאי ופתוותא דבי מכסי פי' פתוותא כלי חרש שהם טפיחים (ב) דברים שאין מוכנסין לקיום הן כלומר אין דרך בני אדם למלותן הכלים האלו ולהניחם באוצר עד זמן אלא לפי שעה נותנין בהן ושותין אבל אין מניחין בהן לשומרן עד זמן וכיון שהדבר כך משכשכן במים ומותרין. והלכתא כסי דאישתי בהו עובד כוכבים ועודן חדשים פעם ראשונה אם שתה בהן ישראל בראשונה ועובד כוכבים בשניה אסורין אבל שתה

א) בירושלמי איתא ר' נח. ב) אולי צ"ל וכל הנך דברים הם כלים שאין מכניסין לקיום הן.

מסורת הש"ס

א) הני כלי פתוחות כל"ב. ר"ת, ב) כתובות קז., ג) פסחים ל:, ד) [ועי' לקמן לה: רש"י במשנה ד"ה רבי ובית דינו וכו' ותוס' לקמן ל. בתוך ד"ה אשר וכו' כמתני' כתב רש"ב כשם רש"י וכו'], ה) [צ"ל אמי], ו) בס"ה: נוגע כשם על אחד מהם, ז) [צ"ל דבזבחים פרק איזהו מקומן נג.], ח) [סנהדרין נב.],

◆

גליון הש"ס

תוס' ד"ה והלכתא בר ולכך הוצרך כו'. ועי' לקמן דף עה ע"ב: תוס' ד"ה כלי וכו' ויש עוד נתר שלישי. עיין תשובת הרע"ב סימן ל"ה:

◆

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה דבי וכו' שקרקעיתו: (ב) ד"ה ירוקא אסור משום כל"ב ואות ד נמחק: (ג) תוס' ד"ה בעא וכו' ותני עלה. נ"ב כפ' מי שאחזו ד' עו: (ד) ד"ה כלי וכו' דתרי גווני נתר יש נתר שעושין ממנו: (ה) ד"ה כסי וכו' מודה ר"מ בקנקנים וכו' הא לאו טעמא דמכניסן לקיום ככלי חרס נמי סגי: (ו) בא"ד אינם מועילין להכשירן שלישי:

◆

לעזי רש"י

אלו"ס. צריף.

ביי"א. צרין (בגרמנית).

רוש"א. קרקע אדומה.

פלומי"ד. לצפות בעופרת.

◆

מוסף רש"י

מאני דקוניא. כלי חרס שמחפין עליהם עופרת שקורין פלומב"ר בלע"ז (כתובות קז.). ושל חרס הוא וטוח באבר (פסחים ל:). חיורא. לפי שהעופרת מחליק את החרס ואינו מניחו לבלוע, אבל הירוקים מעורב צריף שקורין אלו"ס בתוך העופרת והוא עז ומחלחל את החרס ובולע (כתובות קז.). ירוקא. עפרורית מקרקע שחופרים ממנה צריף אלו"ס בלע"ז והוא עז ובולע לעולם (פסחים ל:). אסור. לענין חמץ בפסח וגיעולי עובדי כוכבים ויין נסך (כתובות קז.). דשיעי. שהן חלקים (פסחים ל:).

◆

רבינו חננאל (המשך)

בהן פעם ראשונה ושניה ובשלישית שתה בהן עובד כוכבים שוטפן במים ומותרין: אסיקנא דהני מאני דקוניא בין חיורי בין אוכמי בין ירוקי לענין חמץ בפסח כולהו אסירי ואע"ג דשיעי ולית בהו קרטופני